

LÜLEBURGAZ ANADOLU LİSESİ
DİJİTAL DÜNYA VE GENÇLİK ÇALIŞTAYI
HUKUK VE DİJİTAL HAKLAR KOMİTESİ
ÇALIŞMA REHBERİ

İÇİNDEKİLER

- 1.İçindekiler**
- 2. Moderatörlerden Mesaj**
- 3. Komite İle İlgili Temel Kavramlar**
- 4. Ana Problemler ve Kategorileri**
- 5. Derinlemesine Analiz**
- 6. Tartışılacak Ana Konular**

MODERATÖRLERDEN MESAJ

Sevgili Katılımcılar;

Hukuk komitesi olarak sizleri bu çalıştayda aramızda görmek bizi gerçekten çok mutlu ediyor. Komitemizde; adaletten insan haklarına, toplumsal yaşamı ilgilendiren güncel hukuki konulardan dijital etiğe kadar geniş bir çerçeveyi birlikte ele alacağız.

Fikir alışverişleriyle geçecek, hem verimli hem de keyifli bir çalıştay süreci sizleri bekliyor. Umarız birlikte çok güzel vakit geçirir ve harika anılar biriktiririz.

1989

KOMİTE BAŞKANI: ELİF GÜLLÜ

KOMİTE BAŞKAN YARDIMCISI: ATALAY AKSU

KOMİTE YAZMANI: ZEYNEP GÜLTEKİN

KOMİTE İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Dijital Etik (Bilişim Etiği): İnsan davranışlarının sanal ortamdaki sınırlarını, ahlaki boyutlarını ve yasal çerçevelerini sorgulayan çok boyutlu bir alandır.

Siber Zorbalık: Birey veya grup tarafından diğerlerine, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığı ile, düşmanlık ve korkutma amaçlı mesaj ve resimlerin kasıtlı ve düzenli bir şekilde gönderilmesidir.

Kişisel Veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin (ad, soyad, konum bilgisi, IP adresi vb.) her türlü bilgiyi ifade eder.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK): Türkiye'de bireylerin verilerini korumayı ve veri işleyen kurumların sorumluluklarını belirlemeyi amaçlayan temel yasal düzenlemedir.

Yankı Odaları (Echo Chambers) ve Dezenformasyon: Algoritmaların insanları sadece kendi görüşlerine uygun içeriklere maruz bırakarak toplumsal kutuplaşmayı artıran etik dışı tasarımları ve manipülatif bilginin hızla yayılması durumudur.

Dijital Vatandaşlık: Sanal ortamda da hak ve sorumluluklarının bilincinde olan ve empati kurabilen bireyi tanımlar.

Siber Suçlar: Bilgisayarlar, ağlar veya dijital cihazlar aracılığıyla işlenen suçlardır. Verileri hukuka aykırı ele geçirme, sistemleri engelleme veya bozma, siber zorbalık ve bilişim yoluyla dolandırıcılık bu kapsama girer.

Dijital Telif Hakları: İnternette üretilen özgün içeriklerin (metinler, yazılımlar, görseller, kodlar) izinsiz kopyalanmasını, kullanılmasını veya dağıtılmasını engelleyen ve eser sahibinin ekonomik/manevi haklarını koruyan kurallardır.

Yapay Zekâ Hukuku (AI Law): Yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesi, eğitimi ve kullanımı sırasında doğabilecek hak ihlallerini ve sorumlulukları düzenleyen hukuk dalıdır. Avrupa Birliği'nin Yapay Zeka Yasası (AI Act) gibi küresel düzenlemeler bu alandaki ilk somut yasal çerçeveleri oluşturmuştur.

Dijital Bölünme: Teknolojiye, bilgi ağlarına ve sosyal medya platformlarına erişimi olan kesim ile bu tarz imkanları olmayan bireyler arasındaki sosyo-ekonomik eşitsizlik.

Arama Motoru Optimizasyonu (SEO) ve Algoritma Şeffaflığı: Dijital platformların, içerikleri kullanıcılara sunarken kullandıkları algoritmaların adil, tarafsız ve denetlenebilir olması ilkesidir.

Ana Problemler

Dijital Güvenlik Tehditleri ve Sanal Şiddet

Teknolojinin yaygınlaşması, suç mekanizmalarını ve şiddet türlerini fiziki ortamdan dijital ortama taşımıştır. Bireylerin (özellikle gençlerin) dijital vatandaşlık bilincinin (empati ve sorumluluk) yetersiz olması, siber zorbalığı sistematik bir şiddet aracı haline getirmektedir. Bununla birlikte, bilişim yoluyla dolandırıcılık ve sistemleri sabote etme gibi siber suçlar, bireysel ve kurumsal güvenliği tehdit eden küresel bir kriz boyutuna ulaşmıştır.

Yapay Zekâ Gelişimi ve Telif Haklarında Hukuki Boşluklar

Yapay zekâ teknolojilerinin (LLM'ler, görsel üretim araçları vb.) muazzam bir hızla gelişmesi, geleneksel hukuk sistemlerini hazırlıksız yakalamıştır. Özgün içeriklerin yapay zekâ eğitiminde izinsiz kullanılması "Dijital Telif Hakları" ihlallerini doğururken; yapay zekanın ürettiği içeriklerin mülkiyeti ve bu sistemlerin yol açtığı hak ihlallerinin sorumlusu (üretici mi, kullanıcı mı?) henüz net değildir. AB Yapay Zeka Yasası (AI Act) gibi adımlar atılsa da küresel ve yerel mevzuatlarda ciddi boşluklar bulunmaktadır.

Ana Problemler

Büyük Veri (Big Data) Çağında "Rıza" İllüzyonu ve Dijital Kölelik

Günümüzde kullanıcı sözleşmeleri (çerezler, aydınlatma metinleri) o kadar uzun ve karmaşık ki, bireylerin verilerinin işlenmesine verdiği onay "özgür iradeye" değil, bir zorunluluğa ("Kabul etmezsen uygulamayı kullanamazsın") dayanıyor. KVKK ve GDPR gibi kanunlar veriyi korumaya çalışsa da şirketler verileri anonimleştirip eşleştirerek yine de bireyin profilini (siyasi görüşü, zaafıları) kusursuzca çıkarabiliyor.

Yapay Zekâ Dönüşümünde Eser Sahipliğinin Ölümü ve Sorumluluk Krizi

Yapay zekâ modelleri (ChatGPT, Midjourney vb.), milyonlarca sanatçının, yazarın ve yazılımcının "telifli" eserlerini izinsiz tarayarak (web scraping) eğitiliyor.

Bu, tarihin en büyük fikri mülkiyet hırsızlığı tartışmasını doğurmuştur. Ayrıca yapay zekanın ürettiği bir hatalı kod veya otonom bir kararın hukuki sorumluluğunun kime ait olduğu (Geliştirici şirket mi? Komutu veren kullanıcı mi?) belirsizdir.

Derinlemesine Analiz

Anonimlik ve Ahlaki Çözülme: *Bireylerin gerçek hayatta göstermeyecekleri saldırganlığı, anonimliğin (sahte/bot hesapların) verdiği rahatlıkla sergilemeleri, "ahlaki çözülme" teorisiyle açıklanmaktadır.*

Kuşak Çatışması ve Teknolojik Cehalet: *Anne babaların teknolojik gelişmeleri takip edememesi, çocuklarıyla iletişimlerinin azalmasına ve çocuklarının siber zorbalık deneyimlerini fark edememelerine yol açmaktadır.*

Güvenlik Zafiyetleri ve Bilinçsiz Kullanım: *Siber saldırılar, zararlı yazılımlar, kimlik avı girişimleri ve zayıf parola kullanımı kişisel veri güvenliğini tehdit eden ana unsurlardır. Sosyal mühendislik saldırıları doğrudan kullanıcıların dikkatsizliğinden faydalanmaktadır.*

Ticari Kâr Hırsı ve Şeffaflık Eksikliği: *Otonom sistemlerin (yapay zeka) verdiği zararlarda yasal ve ahlaki sorumluluğun kime ait olduğunun belirsiz olması ve şirketlerin algoritmalarını şeffaf bir şekilde açıklamaması temel kaynaklardandır.*

Tartışılacak Ana Konular

1. Yapay zeka sistemlerinin (örneğin işe alım algoritmaları) sebep olabileceği ırk ve cinsiyet ayrımcılığının nasıl önüne geçilir?

2. Şirketlerin internetteki kişisel verilerimizin izinsiz bir şekilde kullanılmasını önlemek için ülke genelinde geçerli olacak hangi ortak yasal kurallar ve standartlar getirilmelidir?

3. Siber zorbalığa uğrayan gençlerin sosyal medya hesaplarını kapatması yeterlimidir? Hukuk bu konuda neler yapabilir?

4. Dezenformasyon ve manipülatif bilginin yayılmasını engellemek adına sosyal medya platformlarına getirilecek yasal denetimlere sansür koymaları nasıl engellenir?

5. Anonimliğin verdiği rahatlıkla artan "ahlaki çözülme" ve siber zorbalığı önlemek için, platformlara TC Kimlik No/pasaport ile kayıt zorunluluğu getirilmesi insan haklarını nasıl olumsuz etkiler? Daha fazla nasıl önlem alınır?